

Η τέχνη του αργαλειού αναβιώνει στην Κρήτη

Η Αποστολή «Πινελόπη Gandhi» αποτελεί μια μη κερδοσκοπική πράξη του Πανεπιστημίου των Ορέων, η οποία αφορά την αναβίωση της υφαντικής τέχνης και συμμετέχουν, μεταξύ άλλων, επιστήμονες και άνθρωποι της τέχνης. Η εμπνεύστρια και συντονίστρια της ιδέας Βαρβάρα Τερζάκη-Παλλήκαρη μας μίλησε για το όραμα της αναβίωσης του αργαλειού και της δημιουργίας μιας οικονομίας μικρής κλίμακας που θα βασίζεται στις γυναίκες

Της **Αλέκας Κυφιώτη**

Τι ακριβώς είναι η δράση «Πινελόπη Gandhi»; Η μακραίωνη κληρονομιά της υφαντικής τέχνης έχει παίξει σημαντικό ρόλο στη λαϊκή τέχνη της Κρήτης και της Ελλάδας γενικότερα. Τα τελευταία 40 χρόνια, τουλάχιστον, το νήμα της υφαντικής κοντεύει να χαθεί. Την άκρη αυτού του νήματος θέλουμε να πάρουμε στα χέρια μας με την Αποστολή «Πινελόπη Gandhi» και να περπατήσουμε τους δρόμους του νήματος-νοήματος που δίνει το «απείρω εκτατό», τον δρόμο που οδηγεί στο «αίσθημα γαλίνιας βεβαιότητας», όπως συχνά ακούγεται στον τόπο μου, το Ρέθυμνο.

Από πού προέρχεται το όνομα;

Το όνομα το εμπνεύστηκε ένας άνδρας, μέγας της Κρήτης και του πολιτισμού. Στα ομηρικά έπη η Πινελόπη, προκειμένου να καθυστερήσει τους επίδοξους μνηστήρες, οι οποίοι караδοκούσαν να αναλάβουν το βασίλειο της Ιθάκης, ολημερίς ύφαινε στον αργαλειό, ενώ όλη τη νύχτα ξήλωνε όσα είχε υφάνει, σε μια απέλπιδα προσπάθεια να αποφύγει να παραδώσει το βασίλειο του Οδυσσέα στα χέρια κάποιου άλλου! Ο Γκάντι, ως μια ιδανική έκφραση της μη βίας στον αγώνα εναντίον των κατακτητών της Ινδίας, πρόβαλε την

ιδέα της χειροτεχνικής κατασκευής των υφαντών που είχαν ανάγκη οι Ινδοί. Δημιούργησε εξάλλου ένα πρόγραμμα βιοτεχνικής και οικιακής παραγωγής υφαντών με τοπικούς εξαίρετους τεχνίτες. Ο ίδιος και οι οπαδοί του κατασκεύαζαν μόνοι τους τα ρούχα τους σε χειροκίνητους αργαλειούς. Η εικόνα με τον ίδιο να παρασκευάζει νήμα έκανε τον γύρο του κόσμου και έγινε το σύμβολο μιας παράδοσης με κέντρο την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Πώς εμπνευστήκατε αυτή την Αποστολή; Τι ανταπόκριση είχε από τους ντόπιους;

Εμπνευση και οδηγία για όλη την ομάδα υπήρξε η μεγάλη Ρεθυμνιώτισσα Φλωρεντίνη Σκουλουδνη-Καλούτσι, η οποία περί το 1910 στη μητρόπολη της Κρήτης, τα Χανιά, έκαμε ολική επαναφορά του αργαστηριού, το οποίο και τότε οι γυναίκες είχαν εγκαταλείψει. Επιπλέον, η συχνή επαφή μου με τους ανθρώπους των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών της Κρήτης και των γύρω νησιών, οι οποίοι εκπροσωπούν με τρόπο γνήσιο τον πολιτισμό του νησιού και παράλληλα συντηρούν, διαδίδουν και μιλούν για τη τέχνη του αργαλειού και των υφαντών. Αυτό αποτέλεσε για εμάς μεγάλη εμπνευση για την αναβίωση της υφαντικής τέχνης.

Πιστεύω ότι είναι ανάγκη να παρέμβουμε στην κοινωνία, στα συστήματα παραγωγής με νέες καλλιέργειες, να σκύψουμε στη γη. Να παρέμβουμε με γνώση, με πίστη, με δικαιοσύνη. Να παρέμβουμε με νέες οικοτεχνικές μορφές παραγωγής, να επιστρέψουμε στην ιδέα, στη μεγάλη αξία και στη δύναμη του χειροποίητου. Η καλπάζουσα δυστυχία του καιρού μας μάς αναγκάζει να στραφούμε εντός μας και στις δυνάμεις που διαθέτουμε.

Ποιοι είναι οι στόχοι της;

Η Αποστολή έχει κύριο και πρωτεύοντα στόχο την τοποθέτηση-στήσιμο και λειτουργία 100 αργαστηριών σε σπίτια νέων γυναικών της Κρήτης. Επίσης, περιλαμβάνει και υλοποιεί διάφορες δράσεις, επιτόπου επισκέψεις, συζητήσεις και ανταλλαγή γνώσεων, καταγραφές και βιντεοσκοπήσεις των συναντήσεων, καθώς και των διηγήσεων και καταγραφών των έργων που διατηρούνται ακόμη στις κασέλες. Διοργανώνονται ακόμη εκπαιδευτικές, κεντρικές εκθέσεις, καινοτόμες διδακτικές παρεμβάσεις στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Κρήτης, σε πρώτο στάδιο σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης. Η ευαισθητοποίηση των ανθρώπων, γυναικών

Η παράδοση στην εποχή μας δεν συνδέεται πλέον με τη γραφικότητα του ρουστίκ. Αυθεντικά χειροποίητα υφαντά, υφασμένα με μεράκι και φαντασία, στους πατροπαράδοτους αργαλειούς βγαίνουν από τα σεντούκια και ξαναβρίσκουν τη θέση τους στα προικιά του σπαιτιού

Η Καλλιόπη Κουρίνου από το χωριό Κρούστας Λασιθίου, μια από τις «θεές» της δράσης Πηνελόπη Gandhi, υφαίνει μετάξι που έχει παραγάγει η ίδια

και ανδρών, αποτελεί το κύριο μέλημα της Αποστολής, η οποία όχι μόνον θα συμβάλει στη διατήρηση και διάδοση στη νέα γενιά, αλλά θα μπορέσει να βοηθήσει πολλά νοικοκυριά και ανθρώπους της πόλης και της υπαίθρου, με την προσωπική τους ενασχόληση και παραγωγή, να αναπτύξουν οικονομία μικρής κλίμακας, ενόψει μάλιστα της υπάρχουσας οικονομικής κατάστασης. Η Πολιτεία είναι ανάγκη να σταθεί αρωγός αυτής της προσπάθειας, στηρίζοντας θεσμικά και οικονομικά την υπόθεση της ένταξης της δράσης αυτής ακόμη και στο ελληνικό σχολείο. Η ένταξη αυτή μπορεί αρχικά να γίνει πειραματικά και να εξαπλωθεί στη συνέχεια, μετά και τη σχετική μόρφωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που θα αναλάβουν να υλοποιήσουν την καινοτόμο αυτή δράση.

Ποια είναι η σχέση της δράσης με το Πανεπιστήμιο των Ορέων;

Η Αποστολή «Πηνελόπη Gandhi» αποτελεί μία ακόμη καινοτόμα προσπάθεια στο πλαίσιο δράσεων του Πανεπιστημίου των Ορέων, το οποίο ιδρύθηκε με σκοπό να επιτύχει ένα δυναμικό άνοιγμα της ακαδημαϊκής κοινότητας προς την κοινωνία. Το Πανεπιστήμιο των Ορέων τα τελευταία πέντε χρόνια, στηριζόμενο μόνο στην εθελοντική υποστήριξη των εκλεκτών μελών-εθελοντών του, έχει καταφέρει να θέσει σε λειτουργία ένα δίκτυο και έναν μηχανισμό δράσεων, που προωθούν την αμοιβαία ανταλλαγή γνώσης και αυθεντίας σε πολλαπλά επίπεδα και με πολλαπλάσια οφέλη για την κρητική κοινωνία. Σε αυτό το πλαίσιο το Πανεπιστήμιο των Ορέων υλοποιεί τους τελευταίους μήνες αυτή την Αποστολή.

Ποιοι συμμετέχουν στην Αποστολή και σε ποιο επίπεδο;

Η ομάδα της Αποστολής υποστη-

ρίζεται από προσωπικότητες που προέρχονται από διάφορους χώρους της επιστήμης και της τέχνης διεθνώς, από ακαδημαϊκούς του Πανεπιστημίου Κρήτης, το Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, από υφάντριες και υφαντές της Κρήτης, εκπαιδευτικούς, γιατρούς, καθώς και ανθρώπους που γνωρίζουν τα μυστικά για τις φυτικές βαφές και τα φυσικά νήματα.

Επίσης συμμετέχουν σημαντικές προσωπικότητες από την Ινδία, την Περσία και την Παλαιστίνη, μαζί τους και εγώ που εδώ και χρόνια σκεφτόμουν αυτή την ώρα, να δω τις γυναίκες της Κρήτης να ζουν και να λειτουργούν στον ιερό τους κύκλο, αυτόν που τους όρισε η φύση με σοφία.

Περίπου 80 υφάντριες είναι έτοιμες, από τη Γραμβούσα ως τη Ζάκρο, να ξαναπιάσουν το πέταλο και να υφάνουν πλουμιά και ξόμπλια, να περπατήσουν τον δρόμο του νήματος. Η ομάδα της Αποστολής «Πηνελόπη Gandhi» είναι ένας κύκλος πρωτοποριακών ανθρώπων, οι οποίοι συγκρότησαν έναν άξονα αξιόπιστων ιδεών και προτάσεων που ήδη γίνονται έργο.

Η Αποστολή «Πηνελόπη Gandhi» έχει σχέση με την οικονομική κρίση;

Όταν ξεκίνησε το Πανεπιστήμιο των Ορέων, πριν από πέντε χρόνια, κατά τις επισκέψεις μας στα χωριά σχεδόν προφητικά αναφερόμασταν σε αυτά που επρόκειτο να συμβούν. Πολλοί μας άκουγαν, αλλά κανένας δεν μας πίστευε. Μιλούσαμε για την ανάγκη να παράγουμε και να δημιουργούμε εμείς οι ίδιοι με τα χέρια μας ό,τι χρειαζόμαστε για να ζήσουμε στην καθημερινότητά μας. Μπορείτε να φανταστείτε τι κέρδος – οικονομικό πρώτα απ' όλα, μια που μιλάμε για οικονομική κρίση σήμερα – μπορεί να έχει ένα νοικο-

κυριό που παράγει ό,τι χρειάζεται. Μπορείτε να φανταστείτε μια γυναίκα στο σπίτι της να αναθρέφει τα παιδιά της, να φροντίζει τους γέροντες, να φροντίζει τον εαυτό της και τον άντρα της και συγχρόνως να κερδίζει και χρήματα; Σήμερα, δυστυχώς, η ανειδίκευτη γυναίκα (ας αναφερθώ μόνο σε εκείνη) έχει εξοντωθεί να δουλεύει εκτός σπιτιού. Τα χρήματα που κερδίζει είναι πολύ λίγα· αλλά και πολλά να ήταν, θα ήταν πιο ωφελιμένη αν δούλευε μέσα στο σπίτι της για το σπίτι της.

Αν δεν ήμασταν αισιόδοξοι, θα μέναμε επαναπαυμένοι και μεμψιμοιρούντες. Ευτυχώς η κοινωνία μας διαθέτει σοβαρές δυνάμεις αντιμετώπισης του επικίνδυνου λαϊκισμού και του πανικού της εποχής.

Από πού βρίσκετε πόρους για τη διεκπεραίωσή της;

Δεν έχουμε κανέναν οικονομικό πόρο μέχρι σήμερα. Φυσικά και θα χρειαστούμε χρήματα για την ολοκλήρωση αυτής της Αποστολής. Εως τώρα όλοι εμείς που μετέχουμε στην ομάδα «Πηνελόπη Gandhi» προσπαθούμε εκ των ενόντων. Ελπίζουμε να εμπνευστούν κάποιοι άνθρωποι από την έμπνευση και τον αγώνα μας και να υποστηρίξουν την ιερή αυτή Αποστολή.

Πώς δρομολογούνται οι δράσεις της Αποστολής; Ποια είναι τα βήματα και το χρονοδιάγραμμα;

Επισημώς η πρώτη δράση ξεκινά την 1η Νοεμβρίου 2012 με μια δεκαπενθήμερη έκθεση-διάδραση, η οποία θα πραγματοποιείται καθημερινά στη Βασιλική του Αγίου Μάρκου στο Ηράκλειο. Στο πλαίσιο της έκθεσης θα λειτουργούν τέσσερις αργαλειοί από τους τέσσερις νομούς της Κρήτης με λαϊκές υφάντριες, που θα ερμηνεύουν με τρόπο «κανονικό» την τέχνη του αργαστηριού. ■

INFO

Το Πανεπιστήμιο των Ορέων και η Αποστολή «Πηνελόπη Gandhi» είναι ανοικτά σε όλους όσοι επιθυμούν, εντός και εκτός συνόρων, να προσφέρουν εθελοντικά τις υπηρεσίες και τις γνώσεις τους. Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επισκεφθείτε το site www.panoreon.gr

Η Βαρβάρα Τερζάκη - Παλιήκαρη με παραδοσιακή υφαντή φορεσιά

Πιστεύω πως είναι ανάγκη να παρέμβουμε στην κοινωνία, στα συστήματα παραγωγής, να επιστρέψουμε στη μεγάλη αξία και δύναμη τού χειροποίητου